

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий факультет

ФІНАНСОВА ДУМКА УКРАЇНИ

у схемах і таблицях:

Методичні рекомендації

для проведення практичних занять здобувачам вищої освіти
ступеня «Бакалавр»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
денної форми навчання

Миколаїв

2018

УДК 336:33.01(477)

Ф 59

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 26.11.2018 р., протокол № 3.

Укладачі:

А.В. Бурковська - канд.екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет;

Т.І Лункіна – канд.екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

І. В. Ксьонжик – д-р екон. наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування МНАУ;

Д. В. Калнауз – керівник відділення «Миколаївське» РУАТ КБ «ПриватБанк».

©Миколаївський
національний аграрний
університет, 2018

Зміст

Вступ	6
Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів	8
Плани практичної роботи студентів:	
Модуль 1. Методологія, наукові школи та теорії фінансової думки...	9
Тема 1. Теоретико-методологічні засади фінансової думки.....	9
Тема 2. Класична та неокласична наукові школи фінансової думки..	14
Тема 3. Макроекономічні теорії фінансів.....	17
Модуль 2. Ретроспектива фінансової думки України.....	22
Тема 4. Українська фінансова думка: генеза й еволюція.....	22
Тема 5. Розвиток фінансової думки України в сучасний період.....	26
Словник термінів.....	31
Схема поточного і заключного контролю.....	36
Список рекомендованої літератури.....	37

Вступ

«Фінансова думка України» - це освітня дисципліна, яка розглядає питання історичного розвитку фінансової думки в історії людства взагалі і окремо України від стародавнього світу до сучасності.

Предметом курсу «Фінансова думка України» є закономірності та особливості еволюції фінансової думки в працях українських вчених-фінансистів.

Мета дисципліни: формування системного бачення еволюції світової фінансової думки, вивчення та творче осмислення основних етапів історичного розвитку і особливостей сучасного стану фінансової думки в історії людства взагалі і окремо України в контексті критичного аналізу наукового доробку учених-фінансистів, розгляд фінансових теорій давнини та сучасності, їх вплив на розвиток фінансів.

Зміст курсу «Фінансова думка України» передбачає розгляд фінансових теорій давнини і сучасності, їх вплив на розвиток фінансів, дозволяє одержати необхідну суму знань, яка відповідає вимогам до фахівців вищої кваліфікації.

Основні задачі вивчення навчальної дисципліни:

- формування фінансового мислення та систематизація теоретичних фінансових знань щодо сучасних наукових досягнень у фінансовій сфері;
- дослідження особливостей становлення і розвитку фінансової думки в Україні;
- визначення впливу фінансової думки Заходу на формування і розвиток української фінансової думки;
- визначення специфічних особливостей та рис української наукової школи державних фінансистів;
- дослідження теоретичних розробок представників української класичної школи державних фінансів у галузі бюджету, міжбюджетних відносин, оподаткування і державного кредиту;
- обґрунтування пропозицій щодо можливостей використання теоретичних положень української класичної школи державних фінансів з метою підвищення ефективності функціонування державних фінансів України і подальшого розвитку вітчизняної фінансової науки;

- вироблення практичних навичок адаптації сучасних наукових досягнень до потреб вітчизняного бізнесу в умовах ринкової економіки.

Об'єктом дисципліни є наукове відображення в українській економічній ду

Практичні заняття націлені на вивчення здобувачами вищої освіти питань еволюційного розвитку фінансової думки України, її місце в світовій фінансовій науці.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти повинна бути направлена на поглиблене вивчення окремих тем, питань, нормативних документів, Законів України, додаткової літератури, що впливатиме на розширення економічно-фінансового кругозору фахівця.

Результати навчання. У результаті вивчення даної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути ряд глобальних **компетенцій**: мати уявлення про особливості та тенденції сучасного цивілізованого розвитку та його фінансові аспекти; ознайомитися з економічно-фінансовим різноманіттям народів та бути здатним з повагою ставитися до нього, проводити дослідження фінансової сфери в міжнародному масштаб, критично мислити та **вміти** вирішувати важливі проблеми фінансів на основі інноваційних підходів.

Після вивчення дисципліни «Фінансова думка України» здобувач вищої освіти повинен знати:

- еволюцію фінансової думки України у контексті основних етапів розвитку;
- економічні погляди найбільш видатних представників вітчизняної фінансової думки;
- чітко орієнтуватись в основних школах, течіях, напрямках розвитку фінансової думки України, у т.ч. й сучасних.

Здобувач вищої освіти повинен уміти:

- застосувати набуті знання при аналізі фінансових явищ, процесів та їх відображенні в фінансовій думці;
- пояснювати взаємозв'язок між фінансовими фактами, фінансовою історією та фінансовою думкою.

Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Змістові модулі курсу			Найменування тем	Розподіл освітнього часу				Термін виконання, тижд.	Термін контролю
Найменування змістових	Обсяг, кр	Сума балів		ЛК	ПЗ	СР	разом		
1.Методологія, наукові школи та теорії фінансової думки	1,8	36-60	1.Теоретико-методологічні засади фінансової думки	4	4	10	18	1-4	4
			2.Класична та неокласична наукові школи фінансової думки	4	4	10	18	5-8	8
			3.Макроекономічні теорії фінансів	4	4	10	18	9-12	12
Разом 1 змістовий модуль				12	12	30	54	х	х
2.Ретроспектива фінансової думки України	1,2	24-40	4.Українська фінансова думка: генеза й еволюція	4	4	10	18	13-16	16
			5.Розвиток фінансової думки України в сучасний період	4	4	10	18	17-20	20
Разом 2 змістовий модуль				8	8	20	36	х	х
Всього	3,0	60-100		20	20	50	90	х	х

Плани практичної роботи студентів

Модуль 1. Теоретико-методологічні засади фінансової наукової думки.

Тема 1. Теоретико-методологічні засади фінансової думки.

- 1.Історичний і логічний аспекти предмета фінансової наукової думки.
- 2.Плюралізм з точки зору світових і українських фінансистів.
- 3.Методи аналізу.
- 4.Інституціональна теорія, її значення для фінансової науки.

Теми доповідей

- 1.Фінансова думка в працях вітчизняних вчених.
2. Поняття плюралізму та його трактування українськими фінансистами.
3. Представники інституціональної теорії та їх вклад в розвиток фінансової науки.
- 4.Місце державних фінансів в українській фінансовій думці.
5. Напрямки фінансової науки у ХІХ ст.

Таблиця 1 - Наукові інтереси представників фінансової науки України

№ з/п	Напрями наукових інтересів вітчизняних фінансистів
1	Історія фінансів
2	Теорія фінансів
3	Гроші та грошовий обіг
4	Банківська справа
5	Міжнародні фінанси
6	Державні фінанси
7	Податки
8	Державний кредит і державний борг
9	Бюджет країни
10	Місцеві фінанси

Осередки фінансової науки

Імператорський університет св. Володимира (нині Київський національний університет ім. Тараса Шевченка)

Київський комерційний інститут (нині Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана)

Харківський університет (нині Харківський національний університет ім. Каразіна В.Н.)

Новоросійський університет (нині Одеський національний університет ім. Мечникова І.І.)

Університет Франца Йосифа (Львівський національний університет ім. Івана Франка)

Таврійський університет (нині Таврійський національний університет ім. Вернадського В.І.)

Рисунок 1.2 - Осередки фінансової науки в Україні (кінець XIX – перша половина XX ст.)

Тема 2. Класична та неокласична наукові школи фінансової науки.

1. Представники меркантилізму та їхні наукові праці.
2. Формалізація. Формула ставки податку А.Дж. Стюарта.
3. Поняття маржинальної податкової ставки.

Теми доповідей.

1. Найвидатніші представники меркантилізму в Англії.
2. Поняття меркантилізму у Франції та Італії.
3. Розвиток ідей меркантилізму в Україні.
4. Маржиналістські методи аналізу фінансової науки.

Завдання 1 (Варіант №1) Вкажіть, що є спільного в теоретичних поглядах меркантилістів:

❖ _____

❖ _____

❖ _____

❖ _____

❖ _____

❖ _____

Завдання №1 (Варіант №2) Розкрийте сутність раннього меркантилізму та вкажіть представників цього напрямку.

Завдання 3(Варіант№1)*Які існують види наукової формалізації?*

1. _____

2. _____

3. _____

Завдання 3 (Варіант №2) *Зазначте види прогресій при оподаткуванні за Коеном Стюартом.*

1. _____

2. _____

3. _____

Тема 3. Макроекономічні теорії фінансів.

1. Поняття гарантованого, природного та фактичного темпу зростання.
2. Монетарне кейнсіанство, його характеристика.
3. Гіпотеза фінансової крихкості за Х.Мінські.
4. Цінове правило М.Майлза.
5. Податковий тягар, його визначення та характеристика.

Теми доповідей

1. Внесок Р.Харрода в розвиток теорії фінансів.
2. Модель Харрода-Домара.
3. Монетарне кейнсіанство.
4. Вплив фінансового сектора економіки на реальний сектор за теорією Мінські.
5. Цінове правило як орієнтир грошової політики.
6. Податковий тягар, його суть.
7. Сучасні методики зниження податкового тягаря.
8. Іноземний досвід мінімізації податкового тягаря.

Рисунок 3.1 - Поняття введені Харродом Р.

Завдання 1 (Варіант №1) Дайте визначення понять:

1) Гарантований темп зростання

2) Природний темп зростання

3) Фактичний темп зростання

Завдання 1 (Варіант №2) Дайте відповіді на запитання:

1) Чому Р. Харрод вважається батьком теорії економічного зростання?

2) Яка відмінність між моделями Р. Харрода та Є. Домара?

3. Що знаходиться в центрі уваги в гіпотезі Мінські?

Завдання 3.(Варіант №1) Назвіть представників американського монетарного кейнсіанства.

Завдання 4(Варіант №2) Зазначте форми інвестиційного фінансування за Х.Мінські.

✓ _____

✓ _____

✓ _____

Завдання 5 (Варіант №1)Визначте об'єктивні передумови зародження, формування та розвитку кредитного ринку.

Завдання 6(Варіант №2) Які заходи в кризових ситуаціях пропонує Мінські?

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

Завдання 7(Варіант №1)Основними етапами аналізу розподілу податкового тягаря в економіці є:

- _____

- _____

Завдання 8(Варіант № 2)Вкажіть моделі, що використовуються при аналізі розподілу податкового тягаря.

1) _____

2)

Модуль 2. Ретроспектива фінансової думки України

Тема 4. Українська фінансова думка: генеза й еволюція.

- 1) Пліуралізм представників Київської школи фінансової думки.
- 2) Засновники Київської політекономічної школи- І. Вернадський та М.Бунге.
- 3) С.Ю. Вітте та його реформи.
- 4) Теорія криз М.І. Туган-Барановського.
- 5) Історичні дослідження фінансової думки XVIII-XIX ст. В. Твердохлебова.

Теми доповідей

1. Представники Київської школи фінансової думки та їх внесок в розвиток фінансової науки.
2. Науковий внесок І. Вернадського в історію економічної думки та політичну економію.
3. Наукові досягнення М.Бунге та С.Ю. Вітте.
4. Внесок М. Туган-Барановського в розвиток світової економічної думки.
5. Використання теорії М. Туган-Барановського в сучасному економічному розвитку.
6. Внесок В. Твердохлебова в розвиток фінансової думки.

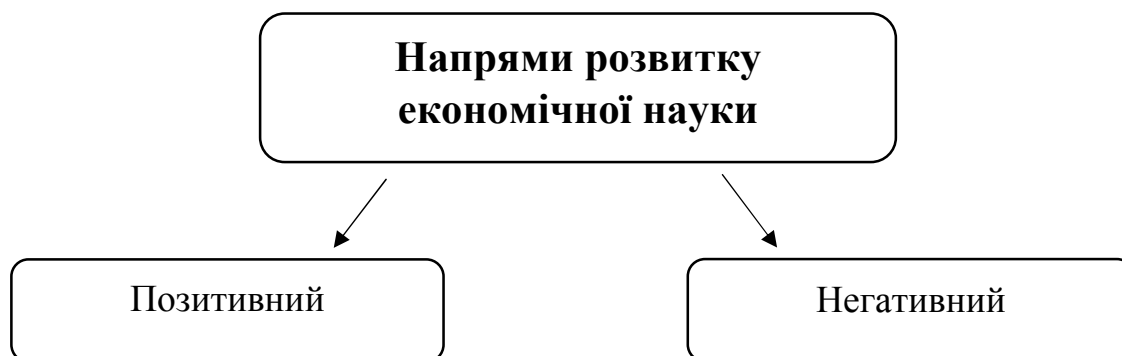

Рисунок 4.1 - Напрями розвитку економічної науки за І. Вернадським

Завдання 1 (Варіант №1) Зазначте позитивні та негативні напрями розвитку економічної науки за І.Вернадським:

❖ **Позитивний** _____

❖ **Негативний** _____

Завдання 2(Варіант №2) Визначте основні підходи щодо класифікації суб'єктів оподаткування.

1. На основі персонального підходу _____

2. На основі часткової рівноваги _____

Завдання 3(Варіант№1) Назвіть ідеї, на яких ґрунтувалися дослідження М. Бунге.

Завдання 2(Варіант№2)Перелічіть заходи, які доцільно здійснити для стабілізації і майбутнього розвитку фінансового ринку України.

Завдання 3. (Варіант№1)Зазначте та охарактеризуйте функції корпоративних фінансів

1.

Словник термінів

1). Фінансова думка -

2). Гіпотеза -

3). Гранична вартість збитків -

4). Гранична ефективність інвестицій -

5). Гранична ефективність капіталу -

6). Гранична ставка податку -

7) Гранична ставка податку -

8) Меркантилізм -

9) Ранній меркантилізм -

10) Пізній меркантилізм -

11) Кейнсіанство -

12) Фінансовий ринок -

13) Бюджетна система -

14) Корпоративні фінанси -

15) Місцеві фінанси -

16) Фіскальна політика держави -

17) Наукові закони -

18) Парадигма -

19) Етапи парадигми:

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

20) Фінансова доктрина -

21) Фінансова концепція -

22) Теорія -

23) Фінансова теорія -

24) Метод -

25) Формалізація -

Схема поточного і заключного контролю знань

№ змістового модуля	Кількість годин		Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
	ЛК	ПЗ			min	max	min	max
1	12	12	Аудиторна робота:					
			- контрольна робота	1	0	4	0	4
			- усне опитування.	5	1	2	5	10
			Самостійна робота:					
			<i>Обов'язкова</i>					
			- доповідь на гуртку	1	1	1	1	1
			- тестування в MOODLE	3	10	10	30	30
<i>Індивідуальна</i>								
- тези	1	0	5	0	5			
- наукова стаття	1	0	10	0	10			
Разом за 1 змістовий модуль							36	60
2	8	8	Аудиторна робота:					
			- контрольна робота	1	0	4	0	4
			- усне опитування	3	1	2	3	6
			Самостійна робота:					
			<i>Обов'язкова</i>					
			- доповідь на конференції	1	1	3	1	3
			- тестування в MOODLE	2	10	10	20	20
<i>Індивідуальна</i>								
- участь у підготовці та проведенні семінару	1	0	7	0	7			
Разом за 2 змістовий модуль							24	40
Всього по дисципліні (залік)							60	100

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ АКТІВ

1. Азаренкова Г. М. Менеджмент фінансових потоків економічних агентів: [монографія] / Г. М. Азаренкова. — К. : УБС НБУ, 2009. — 335 с.
2. Аржевітін С. М. Трансформація грошово-кредитних відносин у сучасній економіці України : [монографія] / С. М. Аржевітін. — К. : Майстерня книги, 2010. — 384 с.
3. Артус М. М. Функціонування систем цін у фінансовому механізмі ринкової економіки України : [монографія] / М. М. Артус. — К. : Новий світ – 2000, 2008. — 307 с.
4. Бабенко В. Г. Механізм страхування фінансових ризиків : [монографія] / В. Г. Бабенко. — Мелітополь : Таврій. держ. агротехнол. ун-т, 2009. — 287 с.
5. Бадида М. П. Податкова безпека місцевого самоврядування : [монографія] / М. П. Бадида. — Ніжин : Аспект – Поліграф, 2010. — 408 с.
6. Баранова В. Г. Фінансовий механізм функціонування страхової системи: [монографія] / В. Г. Баранова. — Одеса : ОДЕУ, 2009. — 308 с.
7. Барановський О. І. Фінансові кризи : передумови, наслідки і шляхи запобігання : [монографія] / О. І. Барановський. — К. : КНТЕУ, 2009. — 754 с.
8. Бездітко Ю. М. Валютне регулювання : навч. посіб. / Ю. М. Бездітко,
О. О. Мануйленко, Г. А. Стасюк. — Херсон : ОЛДІ-плюс, 2009. — 272 с.
9. Бюджетна система України та Євросоюзу : [монографія] / Булгакова С. О., Барановський О. І., Кучер Г. В. та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. — К. : КНТЕУ, 2010. — 396 с.
10. Круш П. В. Інфляція : суть, форми та її оцінка : навч. посіб. / П. В. Круш, О. В. Клименко. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 288 с.
11. Ткаченко Н. М. Оновлена фінансова звітність в Україні : навч.-практ. посіб. / Н. М. Ткаченко. — К. : Ліра – К, 2015. — 66 с.

12. Юхименко П. І. Фінансова думка України. / П. І. Юхименко, С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, С. І. Юрій; за ред. В. М. Федосова. — К. : Кондор; Тернопіль : Економічна думка, 2010. — У 3 т. — Т.1. — 2010. — 687 с.

Інтернет ресурси

13. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

14. Віртуальний університет Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://edu.minfin.gov.ua>.

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ АКТИ

15. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000р. №2121-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

16. Про заставу : Закон України від 02.10.1992р. N 2654-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>.

17. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 07.12.1996р. N 448/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-ВР>.

18. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003р. N 898-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

19. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : Закон України від 19.06.2003р. N 979-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/979-15>.

20. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999р. N 679-XIV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

21. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997р. №723/97-ВР (в новій редакції від 16.01.2004 р. №1381-15) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%DO%B2%D1%80>.

- 22.** Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012р. №4452-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
- 23.** Господарський кодекс України від 16.01.2003р. №436-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 24.** Конституція України прийнята на п'ятій сесії ВРУ від 28 червня 1996р. №2952-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96- ВР>.
- 25.** Про безготівкові розрахунки в Україні у національній валюті : Інструкція. Затв. Постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004р. N 22 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
- 26.** Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Інструкція. Затв. Постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003р. N 492 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
- 27.** Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція. Затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001р. №368 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
- 28.** Положення про валютний контроль : Затв. Постановою Правління НБУ від 08.02.2000р. №49 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0209 -00>.
- 29.** Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 16.12.2002р. №508 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174 -03>.
- 30.** Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду : Затв. Постановою Правління національного банку України від 08.08.2001р. №334 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-01>.
- 31.** Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Затв.

Постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000р.
№279 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.

Навчальне видання

ФІНАНСОВА ДУМКА УКРАЇНИ

у схемах і таблицях:

Методичні рекомендації

Укладачі:

Бурковська Алла Валентинівна

Лункіна Тетяна Іванівна

Формат 60x84 1/16. Ум.друк.арк.2,1

Тираж 50 прим. Зам.№ ____

Надруковано в видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013р.

